

Алианс Училище + Семейство: Ръководство за родители

School + Family Alliance

Партньори:

Софийски университет (България)
Атински институт за учене през целия живот
Aproximar – Кооператив за солидарност
PRISM Impresa Sociale s.r.l.
Growth Coop
Ege University

Автори:

Софийски университет (България)
Атински институт за учене през целия живот
Aproximar – Кооператив за солидарност
Prism Impresa Sociale s.r.l.
Growth Coop
Ege University

Координатор на проекта:

Софийски университет (България)

Дата на публикуване:

31.07.2024

Съдържание

1. Въведение	4
2. Застъпничество за деца	5
3. Изграждане на връзка с детето	11
4. Комуникация и сътрудничество с учителя	16
5. Разбиране на училищната програма и как работи училището	23
6. Училищно управление и споделено вземане на решения	50
7. Заключение	54
8. Използвана литература	55

1. Увод

Родителското участие се отнася до последователно, организирано и смислено участие на родителите в планирането, изпълнението и оценката на програмата, за да се подпомогне развитието на детето им. Родителското участие трябва да има във всички аспекти на детската среда в училище. Това включва споделяне на информация за детето, средата и неговите цели и очертаване на подходи към учебната програма и дейности, политика и планиране. Ефективната комуникация между родителите и училищата е от съществено значение, както и тяхното участие във вземането на решения. Родителите играят решаваща роля в развитието на детето си и трябва да бъдат насърчавани да участват пълноценно в образователния и социален успех на детето си в училище.

Този наръчник разглежда техники, които позволяват на училищата да включат родителите в ученето и социалното развитие на децата си. От съществено значение е родителите да се научат да се приспособяват към нивото на включване, което училището намира за приемливо. Учителите и родителите са основните партньори в развитието и щастието на децата. Родителите трябва да чувстват, че учителите имат желание да общуват с тях и да обсъждат очакванията за детето и средата. Този наръчник предлага нови техники за предоставяне на възможности на родителите да участват в обучението, развитието и щастието на детето си в училищната среда.

Този наръчник за родители съдържа въведение и заключение, които дават кратко описание на наръчника и пет модула:

- Застъпничеството за деца се фокусира върху правата на детето, обсъжда правните закони и набляга на ефективната комуникация с преподаватели и администратори чрез теоретични концепции и практически препоръки.
- Изграждане на връзка с детето обсъжда значението на връзката между училищния живот на детето и семейството, показва ползите от тази връзка и предлага предложения как да се подобри тази родителска практика.

- Комуникацията и сътрудничеството с учителя подчертава необходимостта от отворени канали и сътрудничество между семейството и училището, очертава ползите и обсъжда как да насърчи това сътрудничество.
- Разбиране на училищната учебна програма и как работи училището разглежда образователните системи и учебните програми в Гърция, България, Италия, Турция, Испания и Португалия, предлагайки прозрения за това как всяка система подготвя учениците за бъдещи академични и професионални курсове.
- Училищното управление и споделяното вземане на решения подчертават значението на децентрализираното вземане на решения с участие и предоставят практически препоръки за родителите как да участват в този вид родителско участие и ефективно да се ангажират в образованието на децата си.

2. Застъпничество за деца

Застъпничеството, в контекста на образованието, се отнася до действията, предприети от родители или настойници за подкрепа, защита и насърчаване на образователните нужди и права на техните деца. Застъпничеството включва разбиране на нуждите на детето, ефективна комуникация с училището и гарантиране, че детето получава подходящи услуги и подкрепа. Това е непрекъснат процес на ангажираност, насочен към създаване на благоприятна учебна среда за детето. Родителите често са най-мощните защитници на децата си. Като основни помощници, те имат интимни познания за силните, слабите страни и уникалните нужди на детето си (Epstein, 2001). Застъпничеството изисква родителите да бъдат проактивни, информирани и постоянни в усилията си да гарантират, че детето им получава възможно най-доброто образование. Тази роля включва разбиране на образователните политики, познаване на правата на детето и способност за ефективна комуникация с преподаватели и администратори (Wright & Wright, 2004).

2.1. Теоретични концепции

Значението на ефективната комуникация

Ефективната комуникация е крайъгълният камък на успешното застъпничество. Това включва активно слушане, ясно изразяване на

притесненията и нуждите и съвместен подход за решаване на проблеми. Добрата комуникация помага за изграждането на силни взаимоотношения с учителите и училищния персонал, насърчава взаимното уважение и насърчава споделения ангажимент за благополучието на детето (Epstein et al., 2009).

Правната рамка на ЕС

Разбирането на правната рамка, уреждаща образованието в ЕС, е от решаващо значение за ефективното застъпничество. Докато образователните закони се отнасят предимно за отделните държави-членки, няколко директиви на ЕС и международни споразумения предоставят важни насоки и защиты.

★ Ключови директиви и регламенти на ЕС

- Харта на основните права на Европейския съюз: Гарантира правото на образование и защита правата на родителите да осигурят образование на децата си в съответствие с техните убеждения (член 14).
- Конвенция на ООН за правата на детето (UNCRC): очертава правата на децата на образование и подчертава развитието на пълния им потенциал.
- Европейски стълб на социалните права: Провъзгласява правото на качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот (Принцип 1).
- Изявление от Саламанка и рамка за действие: насърчава приобщаващото образование за всички деца, подкрепяно от ЕС от 1994 г.

★ Национално законодателство

Всяка държава-членка на ЕС има своя собствена образователна система и специфични закони, които обикновено включват:

- Закони за задължителното образование: Определете възрастовия диапазон за задължително посещение на училище.
- Законодателство за специални образователни потребности (СОП): Уверете се, че децата със специални нужди получават подходяща подкрепа. (Siegel, 2002).
- Антидискриминационни закони: Забраняват дискриминацията в образованието въз основа на защитени характеристики. (European Commission, EACEA, Eurydice, 2022).

Теории за участието на родителите

- Няколко теории подчертават важността на участието на родителите в образованието. Теорията за екологичните системи на Бронфенбренер (**Bronfenbrenner, 1979**) подчертава ролята на различните системи на околната среда в развитието на детето, подчертавайки необходимостта от силни връзки между дома и училището. Рамката на Епщайн за шест типа участие предоставя цялостен модел за ангажираност на родителите, включително родителство, общуване, доброволчество, учене у дома, вземане на решения и сътрудничество с общността. Разбирането на тези теории може да насочи родителите в техните усилия за застъпничество, като им помогне да идентифицират ефективни стратегии за участие.

Пречки пред ефективното застъпничество

- Няколко бариери могат да възпрепятстват ефективното застъпничество, включително липса на знания, времеви ограничения, езикови бариери и културни различия. От съществено значение е родителите да разпознават тези предизвикателства и да търсят подкрепа, когато е необходимо. Училищата и обществените организации могат да предоставят ресурси и обучение, за да помогнат на родителите да преодолеят тези пречки (**Carr-Hill, 2017; Barrera-Osorio et al., 2009**).

Сътрудничество и партньорство

- Застъпничеството е най-ефективно, когато е съвместно. Изграждането на партньорства с учители, администратори и други родители създава мрежа за подкрепа, която може да стимулира положителна промяна. Сътрудничеството насърчава споделена визия и колективни усилия, което улеснява справянето с предизвикателствата и намирането на решения (**Epstein et al., 2009**).

2.2. Практически съвети

Първи стъпки: Изграждане на знания

- Образовайте се: Започнете, като научите за образователните права на вашето дете и политиките на училището. Прочетете съответните закони и разпоредби и разберете наличните услуги и настаняване (**Demas & Arcia, 2015**).

- Познавайте нуждите на вашето дете: Водете подробни записи за силните страни, предизвикателствата и всички специални нужди на вашето дете. Това може да включва медицински досиета, психологически оценки и академични оценки.

Установяване на комуникация

- Представете се: Постарайте се да се представите на учителите и училищния персонал на вашето дете в началото на учебната година. Ранното установяване на положителна връзка може да направи бъдещите взаимодействия по-ефективни.
- Редовни актуализации: Изисквайте редовни актуализации за напредъка на вашето дете и всякакви притеснения. Използвайте имейл, телефонни обаждания или планирани срещи, за да сте информирани.
- Открит диалог: Насърчавайте открит диалог с учителите. Задавайте въпроси, споделяйте наблюдения и бъдете възприемчиви към обратна връзка.

Посещение на срещи

- Подгответе се за срещи: Независимо дали става въпрос за среща между родители и учители или среща за индивидуална образователна програма (IEP), елате подготвени. Донесете съответните документи, списък с въпроси и всякакви притеснения, които искате да разгледате (Siegel, 2002).
- Бъдете активен участник: Участвайте активно в дискусии, като предоставяте информация и се застъпвате за нуждите на вашето дете. Бъдете настоятелни, но уважителни и се стремете към подход на сътрудничество.
- Последващи действия: След срещи, проследете всички договорени действия. Уверете се, че всички планове или приспособления са изпълнени и наблюдавайте тяхната ефективност.

Ефективни комуникационни стратегии

- Активно слушане: Практикувайте активно слушане, като обръщате пълно внимание, кимате и обобщавате казаното от другия човек, за да осигурите разбиране.

- Ясни и кратки: Изложете притесненията си ясно и кратко. Избягвайте жаргона и бъдете конкретни относно нуждите на вашето дете и подкрепата, от която се нуждаят.
- Останете позитивни: Поддържайте положително и фокусирано върху решения отношение. Подхождайте към дискусиите с цел намиране на най-добрите резултати за вашето дете.

Използване на ресурси

- Потърсете подкрепа: Използвайте ресурсите, налични в училището, като връзки с родители, координатори по специално образование и съветници. Обществените организации и групите за застъпничество също могат да предоставят ценна подкрепа и информация (Wright & Wright, 2004).
- Посетете семинари: Участвайте в семинари и обучителни сесии за застъпничество, специално образование и участие на родителите. Те могат да предоставят полезни умения и знания.
- Присъединете се към родителски групи: Присъединяването към родителски групи или асоциации може да осигури мрежа за подкрепа и платформа за колективно застъпничество.

Мониторинг на напредъка

- Редовни проверки: Редовно проверявайте академичния и социален напредък на вашето дете. Поддържайте връзка с учителите и преглеждайте всички доклади или оценки (Epstein, 2001).
- Коригирайте плановете според нуждите: Бъдете гъвкави и желаете да коригирате плановете за застъпничество, когато нуждите на вашето дете се променят. Постоянната оценка и адаптиране са ключови за ефективното застъпничество.
- Документирайте всичко: Съхранявайте подробни записи на всички комуникации, срещи и договорени действия. Тази документация може да бъде от решаващо значение, ако възникнат спорове или ако има нужда от ескалиране на опасения.

Изграждане на подкрепяща среда

- **Насърчавайте самозастъпничеството:** Докато детето ви расте, , насърчавайте ги да се застъпват за себе си. Научете ги да изразяват своите нужди и да търсят помощ, когато е необходимо.
- **Насърчавайте независимостта:** Подкрепете детето си в развитието на независимост и самочувствие. Това може да се постигне чрез положително подсилване и предоставяне на възможности за тях да правят избори и решения.
- **Сътрудничество с други:** Работете с други родители, учители и членове на общността, за да създадете подкрепяща среда за всички деца. Колективното застъпничество може да доведе до по-широки подобрения в училищната система.

Разрешаване на конфликти

- **Останете спокойни и съсредоточени:** Когато възникнат конфликти, запазете спокойствие и се съсредоточете върху разглеждания проблем. Избягвайте да ставате отбранителни или конфронтационни.
- **Потърсете посредничество:** Ако е необходимо, потърсете услуги за посредничество, за да помогнете за разрешаване на спорове. Медиаторите могат да осигурят неутрална гледна точка и да улеснят конструктивния диалог.
- **Познавайте правата си:** Бъдете наясно с вашите законови права и официалните процедури за разглеждане на оплаквания. Ако е необходимо, потърсете правен съвет или подкрепа от организации за застъпничество.

Дългосрочно застъпничество

- **Бъдете информирани:** Непрекъснато се информирайте за промените в образователните политики, законите и най-добрите практики. Да бъдете информирани ви позволява да се застъпвате ефективно в дългосрочен план (Caldwell, 2005).
- **Бъдете постоянни:** Застъпничеството е непрекъснат процес. Бъдете постоянни и ангажирани да гарантирате, че детето ви получава подкрепата и образованието, от което се нуждае.

- Празнувайте успехите: Признавайте и празнувайте успехите, без значение колко малки са. Признаването на напредъка може да повиши морала и да засили значението на застъпничеството.

Казуси от практиката

- ❖ Приобщаващо образование в Италия: Застъпничество за деца с увреждания

В Италия забележителен случай включва родители, които се застъпват за правата на децата с увреждания да получават приобщаващо образование. Родителите на деца с увреждания в град Болоня сформираха коалиция за справяне с липсата на подходящи ресурси и подкрепа в масовите училища. Бяха предприети следните действия:

- Правни действия: Коалицията заведе дело срещу местните образователни власти за това, че не са предоставили адекватна подкрепа, както се изисква от италианското законодателство и директивите на ЕС за приобщаващо образование.
- Подход на сътрудничество: Родителите си сътрудничиха с местни организации за правата на хората с увреждания и образователни експерти, за да съберат доказателства и да се застъпват за системни промени.
- Медийна кампания: Стартираха медийна кампания за повишаване на обществената осведоменост относно проблемите, пред които са изправени децата с увреждания в образователната система.

Съдът се произнесе в полза на родителите, задължавайки местните образователни власти да отпуснат допълнителни ресурси и помощен персонал. Този случай доведе до по-широки промени в подхода на региона към приобщаващото образование, осигурявайки по-добро съответствие с националните и европейските стандарти.

- ❖ Водено от родителите подобряване на училището в Испания

В Мадрид, Испания, родители в местно основно училище забелязаха влошаване на академичните постижения и влошаване на училищните съоръжения. Група загрижени родители решиха да предприемат действия за подобряване на образователната среда. Бяха предприети следните действия:

- Създаване на родителска асоциация: Родителите организираха официална асоциация, за да се застъпват колективно за промени.
- Редовни срещи с училищната администрация: Те провеждаха редовни срещи с директора на училището и учителите, за да обсъдят своите опасения и да предложат решения.
- Осигуряване на финансиране: Асоциацията кандидатства за субсидии от местните власти и организира събития за набиране на средства, за да осигури средства за подобряване на училището.

Чрез упорито застъпничество и сътрудничество с училищния персонал, родителите успешно осигуриха финансиране за обновяване на училищните съоръжения и внедриха нови програми за извънкласни занимания в подкрепа на академичното и социално развитие на учениците. Представянето на училището се подобри значително и инициативата получи признание от местната власт.

Заклучение

Ефективното застъпничество за вашето дете включва комбинация от знания, комуникация, сътрудничество и постоянство. Чрез разбиране на теоретичните концепции и прилагане на практически стратегии, родителите могат да играят ключова роля в образователния път на детето си, като гарантират, че те получават подкрепата и възможностите, от които се нуждаят, за да процъфтяват.

3. Изграждане на връзка с детето

Нашите деца прекарват значителна част от времето си в училище, приблизително 30% от годината, в допълнение към посвещаването на друг значителен процент за учене или изпълнение на задачи, свързани с тяхното обучение. Като родители е от съществено значение да признаем значението на тяхното академично положение, което надхвърля простото им водене на уроци или загриженост в определени моменти, като например по време на раздаването на отчети.

Когато някой проявява искрен интерес към нашата работна ситуация, пита за нашата работа или как се чувстваме за нея, ние изпитваме по-силна връзка с този човек. Това е така, защото ни дава възможност да изразим и организираме работния си опит, чувствайки се подкрепени и ценени. По същия начин, като се интересуваме от образованието на нашите деца и демонстрираме активен ангажимент за тяхното развитие, ние предаваме значението, което придаваме на процеса на преподаване и учене, както и признанието на техните усилия и отдаденост. Придружаването им на това пътуване им осигурява сигурност, като знаят, че имат непоколебимата подкрепа и безусловната подкрепа на семейството си.

Изграждането на тази тясна връзка с нашите деца по отношение на тяхното образование и всичко, което то включва, носи редица значителни ползи за тях, както отбелязват **Henderson & Mapp (2002)**. В тази връзка ще подчертаем някои от тези предимства и ще дадем предложения как да подобрим тази родителска практика.

3.1. Теоретични концепции

За да разберем всичко свързано с изграждането на правилна връзка с детето, трябва да разгледаме следните понятия (**Christenson & Reschly, 2009**):

Емоционална подкрепа

Близките и положителни отношения с родителите осигуряват на децата чувство за емоционална сигурност. Знанието, че имат подкрепата на родителите си, им позволява да се изправят пред училищните предизвикателства с по-голяма увереност и спокойствие, както и да откриват възможни трудности или уязвими ситуации, които могат да възникнат в тяхното образование (трудности в ученето, демотивация, тормоз и др.).

Активно участие

Включването на прилагателното „активен“ заедно с термина „участие“ означава участие, което включва воля и мотивация, надхвърлящи ситуации на задължително участие като родителски срещи или училищни събития. Родителите, които участват в образованието на децата си, обикновено са по-информирани за техния академичен напредък и личностно развитие. Това им позволява да се намесват проактивно, когато е необходимо, като си сътрудничат с учителите и училището, за да гарантират образователния успех на детето. В крайна сметка това означава да бъдем особено допълнителен агент и подкрепа в образователния процес на децата.

Моделирание на ценности и нагласи

Връзката родител-дете оказва голямо влияние върху формирането на ценности и отношение към образованието. Трябва да сме наясно, че родителите неволно са склонни да бъдат основните модели за подражание, на които се основава поведението на нашите деца, възприемайки и наследявайки мисли, нагласи и ценности, които ние самите изразяваме. Когато родителите демонстрират интерес и отдаденост към образованието, те предават силно послание за важността на ученето и ангажираността към личностното израстване, както и подобряват мотивацията и осъзнаването на стойността на образователния процес.

Отворена комуникация

Когато има силна връзка между родители и деца, комуникацията става по-открита и плавна, тъй като ще проучим по-задълбочено в следващите раздели. Децата се чувстват по-комфортно да споделят своите тревоги, постижения и трудности в училище, което улеснява откриването и разрешаването на проблемите, както и подобрява емоционалния аспект, споменат по-рано.

Практика на обич и емпатия

Образователният процес не е лесен път; непрекъснатото учене на нови неща, интегрирането им в нашите знания и знанието как да ги използваме на практика е сложен процес, който може да предизвика значителни предизвикателства. Следователно, показването на разбиране и подкрепа в трудни моменти помага на детето да развие умения за справяне и устойчивост. Освен това, насърчаването на емпатия към другите учи детето да цени междуличностните отношения и да действа със състрадание.

Теоретична подкрепа

Има много изследвания и автори, които подчертават значението на родителите и връзката им с техните деца в образователния процес. Bronfenbrenner (1987), със своята Теория на екологичните системи, твърди, че учениците са повлияни от набор от елементи, които взаимодействат помежду си чрез преки или непреки влияния. Точно както животно, принадлежащо към екосистема, би било сериозно засегнато от всяка промяна в местообитанието си, учениците също променят състоянието си въз основа на взаимодействията и влиянията на околните елементи. От друга страна, Епщайн (1990) предлага модел на припокриващи се сфери на влияние, където детето е поставено в центъра на взаимодействието на три забележителни сфери на влияние: семейство, училище и общност. Той също така твърди, че тези сфери се пресичат поради

влианието и необходимостта от тяхното взаимодействие помежду си, създавайки съществени взаимоотношения между семейство-училище-общност interaction with each other, creating essential relationships between family-school-community.

3.2. Практически съвети

След като разберем последствията и ползите от правилната връзка с нашите деца, можем да разгледаме примери и съвети как да изградим тази връзка правилно и здравословно. Важно е да знаете кои аспекти да избягвате и на кои да наблегнете, за да укрепите връзката и да насърчите положителна и подкрепяща среда (Barnard, 2004):

Честа комуникация

Както беше споменато по-рано и както ще бъде обсъдено допълнително в следващите раздели, комуникацията играе основна роля в отношенията ни с нашите деца. Следователно не трябва да се ограничава до конкретни моменти, а по-скоро да бъде нещо редовно и гъвкаво, което позволява на нашите деца да изразяват и съобщават своите постижения, притеснения или нужди с нас, когато пожелаят, като по този начин създават близка и доверителна среда.

Покажете интерес и ценете усилията пред резултатите

Образователната система се разви през последните години по отношение на оценяването на учениците, наблюдайки на усилията пред резултатите в множество оценявания, провеждани през цялата учебна година. Следователно не трябва да дискредитираме усилията на нашите деца, дори ако в някои случаи тези усилия не се превърнат в числени резултати. Оценяването на усилията и насърчаването на подобрения на ежедневна база предлага по-големи ползи, отколкото да ги обвиняваме или наказваме, че не са постигнали оценките, които очакваме от тях.

Посещавайте училищни събития

Както беше обсъдено по-рано, родителите са основният модел за подражание за нашите деца, така че силно се препоръчва да даваме пример, като посещаваме събития, организирани от училището, независимо дали са екскурзии, музикални събития, представления и т.н. Това ще помогне на децата ни да видят значение, което придаваме на училището и образователния процес, както и да им покажем, че не сме откъснати от училището.

Създайте благоприятна учебна среда

Учебната среда трябва да е удобна, добре осветена и без всякакви разсейващи елементи (телевизори, шумове, игрови конзоли и др.). Ето защо е от съществено значение нашите деца да имат пространство у дома, съобразено с техните академични нужди, и да имат необходимите материали за тяхното обучение.

Управлявайте очакванията и избягвайте сравнения

Често попадаме в капана да приписваме нашите очаквания на нашите деца и да налагаме това, което очакваме да правят, вместо да ги оставим да определят собственото си темпо и път. Известно в областта на педагогиката като „темпо на учене“, това маркира скоростта, с която човек усвоява нови знания и се характеризира с това, че не е еднаква за всички, дори ако принадлежат към едно и също поколение или са в същия образователен контекст. Друг аспект, който трябва да избягвате, са сравненията; нашите деца са уникални и не можем да ги сравняваме с другите или с това какви сме били на тяхната възраст. Сравненията не носят полза нито на нашите деца, нито на нашата съвест; по-скоро носят разочарование.

Осигурете емоционална подкрепа

Възрастните все повече осъзнават значението на емоционалното здраве и влиянието му върху нашата работа и лично представяне. Този факт не се ограничава само до живота на зряла възраст; непълнолетните също са силно повлияни от емоциите си, които значително влияят на тяхното представяне и мотивация да продължат да учат.

Комуникирайте и си сътрудничете с учители

Комуникацията с учителите е от съществено значение, за да придобием професионална представа за това как нашите деца се представят в класната стая и да разберем техните силни и слаби страни. Тази комуникация изисква желание от страна на родителите, тъй като повечето образователни институции предлагат голяма достъпност за установяване на тази комуникация, независимо дали лично чрез уроци или групови срещи, или онлайн чрез специфични училищни платформи или имейл.

Насърчавайте обучението извън училище и извънкласните дейности

Важно е да култивирате среда у дома, която насърчава любовта към ученето, независимо дали като служите като модели за подражание или предоставяте

образователни дейности като гледане на документални филми, ходене на културни или природни екскурзии, разпитване на ежедневни събития и предоставяне на обяснения, четене заедно, свързване на значение на учебното съдържание за ежедневието и т.н. Родителите могат да стимулират любопитството и изследването, като предлагат възможности за активно и творческо учене. Друг важен аспект, който трябва да имате предвид, са извънкласните дейности, които могат да предложат интересно разнообразие от съдържание, което обикновено не се среща в училище и може да представлява интерес за детето. Винаги е важно да помислим да не претоварваме децата си с дейности, които не им позволяват да си починат или да имат собствено свободно време.

4. Комуникация и сътрудничество с учителя

Децата и младежите като цяло прекарват повече време извън училище, отколкото в него. Влиянието на семейството и родителите върху академичните постижения на учениците е много голямо. Когато училището, родителите и семейството работят заедно по правилния начин, всички печелят и резултатите са видими във всички социални и икономически групи. И едва ли е случайно, че положителните промени в училище сериозно зависят от семейната среда. От такава гледна точка е важно да се разгледа връзката между семейството и училището, или по-точно училищната общност. Една от причините толкова много деца да страдат в училище е, че то не ги възприема като личности, не взема предвид техните силни страни и интереси. Внимателните родители познават децата си добре, често много по-добре от учителите (Schmuck, 2011).

От друга страна, има много случаи, в които въпреки големите усилия, положени от страна на представителите на училището в подкрепа на образователното развитие на децата, има семейства и дори общности, които поради различни исторически, културни, икономически и др. причини, силно подкопават значението на образователното развитие. Те обикновено без да искат създават бариери пред училищния опит на децата си и в резултат стават причина за преждевременното отпадане от училище. Следователно и двете страни, родителите и представителите на училището, трябва да работят ръка за ръка, да си сътрудничат активно и да считат образователния напредък на децата за свой основен приоритет (ParentPowered, 2024).

4.1. Теоретични концепции

Сред ключовите задължения на родителите е отговорността за непрекъсната комуникация с училищните власти и осигуряване на най-добрите възможности за разбиране на уникалността на способностите и качествата на децата им. Децата постоянно сигнализират къде отиват. И както за родителите, така и за учителите е изключително важно да обръщат внимание и да разчитат тези сигнали. Всички те в правилната посока. И идва проблем. Сред големите заплахи за съвременното стандартизирано образование е максимата, че „един размер пасва на всички“, заедно с идеята, че животът е линейна прогресия. Докато истината е, че пътищата към успеха са много различни. Животът на повечето хора не следва дадена стандартна посока. Хората са склонни да се движат, често правят неочаквани завои някъде, откриват нови интереси или преследват неочаквани възможности. И е важно училищата да направят всичко възможно, за да подобрят бъдещето на децата, водени от презумпцията, че образованието, което са избрали да предложат, е най-доброто за всичко, което преподават. Което автоматично налага принципа за ефективна комуникация между семейства и училища. Защото това, което често се случва в реалността е, че тези две страни на връзката имат различни визии. Да кажем, че родителите, водени от собствените си нереализирани амбиции, тласкат децата по пътя, който явно не е за тях. Нещо, което представителите на училището, благодарение на своята професионална експертиза и педагогически опит, вече са установили. Затова окончателното решение не трябва да става въпрос за конфронтация между родители и учители, а трябва да е резултат от конструктивен диалог, който извежда всички гледни точки на преден план и оттам води до правилното решение. Така че най-доброто, което едно семейство може да направи за детето си, е да бъде в постоянен градивен диалог с учителите. Влизайки в по-близък контакт с училището, семейството може много по-добре да разбере не само интересите и характеристиките на детето, но и оценката на тези характеристики, направена от професионален образователен специалист. Когато училището, семейството и общността работят заедно, за да подкрепят ученето, децата ходят на училище по-охотно, по-редовно, получават по-добри оценки и е по-вероятно да продължат да учат, тъй като за тях ученето се е превърнало в ценност (Reading Rockets, n.d.).

Има обаче фактори в училищата, които имат отрицателни последици. Училищата по света днес са изправени пред много предизвикателства, включително употреба на наркотици, тормоз, насилие и други проблеми с дисциплината. Всички те са познати на училищните власти, добре реализирани в класната стая, но работещите решения не идват лесно, тъй като техният генезис не е там. Тези проблеми често идват от света извън училището, където учащите прекарват по-голямата част от времето си и където изразходват по-голямата част от енергията си. Развиването на по-тесни връзки между училище, семейство и общност е сред най-добрите начини за разрешаването им. Ползите от съвместната работа между семейството и училището са много. Такова сътрудничество е мощен източник на успех. На

първо място, той позволява различни посоки за обогатяване на учебната програма чрез творчество в партньорство с участието на общността. Вслушването в идеите на семействата, обръщането на внимание на техните грижи за децата, включително тези, свързани с тяхното образователно развитие, помага на училищата да създадат по-добра учебна среда. Връзката семейство-училище е сред най-съществените аспекти подкрепя на ефективното развитие на детето, включително силно училищно ръководство, качество на преподавателския състав, здравословен климат, ориентиран към ученика, и обвързване на учебната програма с нуждите на живота, тоест на общността, в която живеят семействата. Затова желанието на семейната общност да осъществява постоянен мониторинг на случващото се в училищата е много важно за крайния резултат (Pomerantz, Kim, & Cheung, 2012).

Родителска инициативност

Често сред причините за ранното отпадане от училище е нежеланието на много родители наистина да разберат образователните изисквания, поставени от училищата. Това може да се дължи на различни причини, но най-важното от тях е отговорността на родителите да бъдат наясно с образователния напредък на децата си. Нещо, което може да се случи само ако те с желание общуват с представителите на училищата. Каквато и дейност да извършват децата им в училище, родителите трябва да знаят и да се грижат за това. Подобно проактивно поведение може, от една страна, да предотврати множество проблеми, с които децата биха могли да се сблъскат като следствие, а от друга, да разкрие по-добре много от интересите и нуждите на учениците, които училищата пренебрегват и не вземат под внимание. Добрите родители могат да действат като връзка между децата и училищата. Те дори могат да доведат до промени в учебните програми, ако внимателно, но настойчиво общуват с училищните власти. Те са длъжни да споделят идеи за интересите, нуждите и грижите на своите деца и ако те са ясни на училищните власти, последните могат да предложат допълнителна подкрепа, така че децата да се почувстват по-приобщени, щастливи да видят, че това, което ги вълнува, е важно и значимо за училище (National Dropout Prevention Center, 2013).

Висящи отгоре

Многобройните аргументи, доказващи важността на включването на родителите в дейността на училището, също имат граница, която не бива да се преминава. Участието на родителите в това, което правят децата в училище, е много важен и полезен принос, но е вредно, когато се стигне до крайност, когато родителите имат свръхочаквания. Със сигурност е добре, когато родителите искат гласът им да се чуе на родителските срещи, но е лошо, когато търсят специални привилегии за децата си или чрез това да сбъднат неосъществени очаквания (The Annie E. Casey Foundation, 2023).

Семейство и училище

Когато родителите се ангажират активно с образованието на детето си, това оказва значително влияние върху тяхната мотивация, самочувствие и цялостно академично представяне. Родителите могат да подкрепят децата си, като осигурят грижовна и насърчаваща домашна среда, поставят високи очаквания за тяхното образование и участват в техните училищни дейности. Чрез установяване на отворени линии за комуникация с учители и училищен персонал, родителите могат да бъдат информирани за напредъка на детето си и да се справят с всички потенциални проблеми, преди те да ескалират.

За да гарантират, че училищата помагат за доброто бъдеще на децата си, родителите трябва да направят всичко възможно, за да помогнат на училищните власти да разберат какво е важно за тях. Те също трябва да са наясно със съществуващите социални норми и правила и да ги спазват, тъй като това е най-добрият начин да ръководят децата си. Такъв подход развива у децата взаимно уважение, сътрудничество, лидерство, разбиране и висок личен морал; ценностни различия; търси възможности за разрешаване на конфликти. Освен това формира социални умения, необходими за ефективна комуникация във всяка сфера на живота. Така че родителите трябва:

- Подпомага образователната мисия и цели на училището;
- Укрепват връзката между семейството и училището;
- Полагат усилия да станат активни участници в училищната общност;
- Формиране на здрава общност с представители на училището;
- Улесняване на ефективната комуникация с всички семейства, чиито деца учат в училището на техните деца

Това е очевидно от изследването на Moneva, Villaro, and Malbas (2020) и може да се случи, ако се следват шестте принципа:

1. Въвеждане на семействата в училищната общност.

Семействата са активни участници в живота на училището, за това те трябва да бъдат „приветствани“ и ценени, свързани както помежду си, така и с учителите, непрекъснато информирани какво учат децата им и какво правят в клас.

2. Ефективна комуникация.

Семействата на учениците и учителският персонал трябва да имат истинска, непрекъсната двупосочна комуникация, така че всеки да е наясно с развитието на учениците.

3. Подпомагане на напредъка в обучението.

Семейството и училището работят заедно в усилията си да подкрепят напредъка в обучението, да изградят здравословна учебна среда - както в училище, така и у дома - и да създадат постоянни възможности за ефективно придобиване на знания и умения.

4. От името на всеки ученик.

Семействата са свободни да защитават правата както на собствените си деца, така и на другите деца в училище, да гарантират равно и справедливо отношение и равен достъп до образователни възможности, които подпомагат техния напредък. Това може да се случи само ако се преодолеят предразсъдъците към културните и етнически различия и има желание да се подчертае и помогне.

5. Равенство.

Семейството и училището са равнопоставени партньори при вземането на решения, които засягат учащите, и следователно трябва постоянно и взаимно да се информират и да си помагат при създаването на политики, практики и програми. Това със сигурност изисква родителска инициатива.

6. Сътрудничество на общността.

Семействата и учителският персонал са в постоянно сътрудничество с всички представители на общността и си предоставят подробна информация за всякакъв вид образователни възможности, услуги и гражданско участие.

Накратко, семейството трябва да стане важен фактор в образователното развитие на децата и затова те трябва да търсят начини да станат част от цялостната учебна среда. Родителите трябва да демонстрират желанието си за това, а училищата трябва да ги включват активно в техните дейности, като правят всичко възможно за изграждане на отношения на доверие и сътрудничество между учители, семейства и членове на общността.

4.2. Практически съвети

Създайте положителна учебна среда: направете домашната си среда благоприятна за учене. Ако е необходимо, консултирайте се с учителя на децата си как да направите това

Насърчавайте любопитството на децата ви: бъдете отворени да отговаряте на въпросите на децата си и да насърчавате любопитството им към света около тях. По този начин те насърчават ентузиазма за учене и изследват теми, които ги интересуват заедно.

Общувайте с учителите: трябва да се установи положителна връзка с учителите на детето. Загриженият родител трябва да присъства на родителски срещи, да бъде информиран за напредъка на детето си и да поиска обратна връзка в области, в които детето може да се нуждае от допълнителна подкрепа.

Включете се в училищни дейности: Посещавайте училищни събития, семинари за родители и възможности за доброволци. Участието в училищната общност помага на родителите да останат свързани с образованието на детето си и демонстрира стойността, която придават на ученето.

Повишете осведомеността: Като родител може да не разбирате напълно колко е важно да сте активно ангажирани в образованието на детето си. Посещавайте семинари, семинари и информационни сесии на училища и образователни институции, за да разберете ползите от участието и как те могат да подкрепят ученето на децата.

Комуникирайте открито: Установете открити и неосъждащи линии на комуникация с представители на училището и с други родители. Редовно получавайте актуална информация за напредъка, силните страни и областите за подобрене на вашите деца. Помолете учителите за ресурси и предложения относно начина, по който вие и подкрепяте ученето у дома.

Използвайте приобщаващ подход: Бъдете чувствителни към културните различия и индивидуалните обстоятелства, които могат да повлияят на способността на родителя да се ангажира. Уверете се, че стратегиите за комуникация и участие са приобщаващи и съобразени с различни среди.

Търсете програми за наставничество на родители: Програмите за наставничество, при които опитни и ангажирани родители могат да подкрепят и напътстват тези, които са по-малко ангажирани, са много полезни. Тази партньорска подкрепа може да бъде инструмент за преодоляване на невежеството и безразличието.

Участвайте в поддържащи мрежи: Училищните родителски организации могат да помогнат за създаването на чувство за общност сред родителите, като предлагат подкрепа и насоки на тези, които са изправени пред

предизвикателства. Тази мрежа може да бъде особено полезна за родители, които може да се затрудняват да се ориентират в образователната система.

Включете се в програми за ранна интервенция: Училищните родителски организации могат да си сътрудничат с училището, за да идентифицират затруднените ученици на ранен етап и да приложат целеви програми за интервенция. Тези програми могат да осигурят допълнителна академична подкрепа, консултиране или менторство, за да помогнат на учениците в риск да останат на път.

Говорете с вашите деца и техните учители за академичните предизвикателства: Родителите може да не знаят, че децата им постоянно се борят с обучението си, като по този начин се разочароват и нямат увереност в способността си да успеят. За да избегнете това, постоянно говорете за развитието на ученето с вашите деца и техните учители.

Споделете трудности, особено финансови: Икономическите затруднения могат да принудят учениците да дадат приоритет на непосредствените нужди пред образованието, особено в случаите, когато трябва да работят, за да издържат себе си или семействата си. В случай на финансови затруднения говорете с учителите на децата си и техните училищни власти.

Разберете какво се случва в училищата на вашите деца: Използвайте за тази цел всеки възможен канал: лице в лице (като посещение в него, посещение на родителите на приятелите на децата ви и т.н. или социални мрежи (Facebook, TikTok), за да получите по-добра осведоменост и обсъждат въпроси с нетърпение и постоянно.

Превърнете четенето в семейна дейност: Използвайте образователни програми, за да превърнете четенето в любима семейна дейност.

Позволете на децата да станат водещ фактор: Насърчавайте ги не само да посещават училищни събития, но и ходете с тях на тези събития, когато това е възможно. Отидете там заедно с други членове на вашето семейство.

Изградете партньорства с учители: За да направите това, използвайте различни инструменти, включително вашата активна помощ, предложена с нетърпение като вашия родителски принос.

5. Разбиране на училищната програма и как работи училището

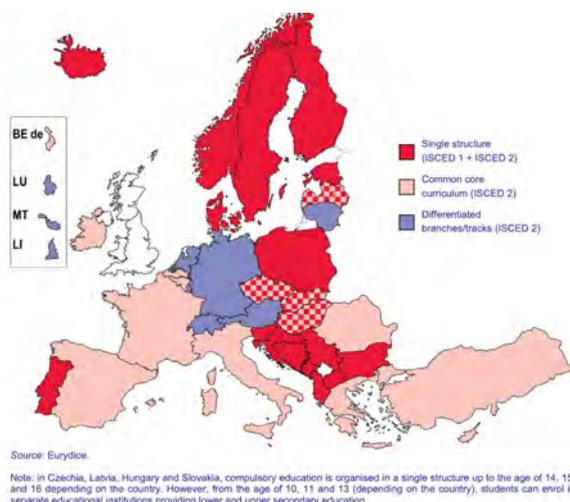
Разбирането на структурата и организацията на образованието в Европа е от решаващо значение за родителите. В тази глава ще разгледаме образователните системи и учебните програми в Гърция, България, Италия, Турция, Испания и Португалия, като ще предоставим представа как всяка система подготвя учениците за бъдещи академични и професионални пътеки и съвети как родителите могат да разберат тези концепции и да се включат повече в изпълнението им.

5.1. Теоретични концепции

Образователните системи в Европа

Три основни организационни модела характеризират основното и прогимназиалното образование в европейските образователни системи, като всички те са задължителни:

- **Образование с една структура:** Всички ученици следват единна учебна програма през цялото си задължително образование, без отделен преход между начално и прогимназиално образование.
- **Предоставяне на обща основна учебна програма:** След завършване на основното образование всички ученици преминават към прогимназиално образование, където следват обща учебна програма.
- **Диференцирано прогимназиално образование:** След основното образование учениците избират различни образователни пътеки или специализирани програми, които могат да започнат или в началото, или по време на прогимназиалното образование, завършвайки с различни сертификати след завършване (Европейска комисия, EACEA, Eurydice, 2022 г.).

Държава	Ключови моменти	Ресурси
Гърция	<p>Задължително образование в Гърция:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Двугодишно задължително посещение за 4-годишните в <i>niyiagogeio</i> (предучилищно училище). ● Шестгодишно посещение в <i>dimotiko scholeio</i> (основно училище). ● Тригодишно посещение на <i>gymnasio</i> (прогимназиално училище). ● Санкциите са описани в наказателния кодекс за болногледачи, които не запишат или не контролират посещаването на училище на непълнолетни ученици. <p>Официална образователна система:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Основно образование: <ul style="list-style-type: none"> ○ Включва <i>niyiagogeio</i> (предучилищно училище) за 4-годишни деца и <i>dimotiko scholeio</i> (начално училище) за шест години. ○ Училищата могат да бъдат целодневни и държавни или частни. ● Средно образование: <ul style="list-style-type: none"> ○ Задължително (прогимназиално училище): Тригодишна гимназия. ○ По избор (гимназиално училище): Тригодишен <i>lykeio</i> (общ или професионален). ○ Налични са както публични, така и частни опции. ● Училища за втори шанс (SDE): <ul style="list-style-type: none"> ○ Публични институции за лица над 18 години, които не са завършили задължително образование. ● Професионално образование и обучение след прогимназиално ниво (ниво 3): <ul style="list-style-type: none"> ○ Предлага се в училища за професионално обучение (ESK) и училища за професионално обучение (EPAS). ○ Двугодишни програми за притежатели на сертификати за прогимназиално образование. 	https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/organisation-education-system-and-its-structure

	<ul style="list-style-type: none"> ● Професионално обучение след средно образование (ниво 5): <ul style="list-style-type: none"> ○ Осигурено от Институти за професионално обучение (IEK) и класове за чиракуване. ○ Първоначално професионално обучение за завършилите гимназиален етап. ● Висше образование: <ul style="list-style-type: none"> ○ Включва университети, технически университети и технологични образователни институти (обединени с институти за висше образование). ● Общо образование за възрастни: <ul style="list-style-type: none"> ○ Формални и неформални възможности, достъпни чрез училища за втори шанс, вечерни училища, институти за професионално обучение и центрове за учене през целия живот. ● Домашно образование: <ul style="list-style-type: none"> ○ Предоставя се при специфични условия, като тежки здравословни проблеми или увреждания. ○ Процесът на одобрение включва медицински оценки и надзор от квалифицирани преподаватели. ● Оценка: <ul style="list-style-type: none"> ○ Учениците се подлагат на класиране, прогресиране или матури в зависимост от тяхното ниво на образование. ○ Форматите на изпитите и комисиите за оценяване варират в зависимост от нивото и вида на училището. 	
България	<ul style="list-style-type: none"> ● Предучилищно образование: <ul style="list-style-type: none"> ○ Образователни стандарти: Държавните образователни стандарти определят резултатите от обучението. ○ Задължително предучилищно образование: Започва от 3-4 годишна възраст до 6-7 годишна възраст, като има за цел да подготви децата за 1 клас. ○ Организация: Осигурява се от детски градини или училища с подходящи съоръжения, предлагащи целодневни, 	https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/bulgaria/organisation-education-system-and-its-structure

	<p>полудневни, почасови или индивидуални графици.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Цели: Фокусира се върху холистичното развитие на детето – физическо, когнитивно, езиково, социално, емоционално и творческо – като набляга на играта като решаваща за ученето. ○ Участие на родителите: Родителите са активни участници, които си сътрудничат с преподаватели и професионалисти, за да подкрепят развитието на децата. <p>● Училищно образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Начална възраст: Започва на 7-годишна възраст, с опция за 6-годишни въз основа на физическа и психическа готовност. ○ Нива: Начално и средно образование, категоризирани в общи и професионални потоци, предлагани в различни видове училища. ○ Етапи: <ul style="list-style-type: none"> ■ Начален етап: 1-4 клас. ■ Прогимназиален етап: 5-7 клас. ■ Първи среднообразователен етап: 8-10 клас. ■ Втори гимназиален етап: 11-12 клас. ○ Общо образование: Единна учебна програма за всички видове училища, наблягаща на общи предмети и резултати от обучението. ○ Прием: Влизане в специализирани или професионални училища въз основа на приемни изпити след VII или VIII клас. ○ Приобщаващо образование: Забранява дискриминацията въз основа на раса, 	
--	---	--

	<p>националност, пол, етническа принадлежност, религия или социален статус.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Висше образование: <ul style="list-style-type: none"> ○ Приобщаване: Без възрастови или други дискриминационни бариери; достъпни в акредитирани институции. ○ Видове институции: Университети, специализирани висши учебни заведения и независими колежи с академична автономия. ○ Предлагани степени: <ul style="list-style-type: none"> ■ Бакалавърска степен: Изисква 180-240 кредита за 3-4 години, предлагаща професионална или научна специализация. ■ Магистърска степен: Изисква допълнителни 60-300 кредита, фокусирани върху разширени знания и специализация. ■ Докторска степен: Следва магистърска степен, включваща до 4 години изследвания и обучение. ○ Формати на обучение: налични са опции за редовно, задочно, вечерно и дистанционно обучение. <ul style="list-style-type: none"> ● Обучение и образование за възрастни: ○ Национални стратегии: Неразделна част от националните стратегии за развитие на човешките ресурси. ○ Цели: Подобряване на уменията на безработните и заетите лица за адаптиране към променящата се работна среда. ○ Стратегическа рамка: има за цел да разшири 	
--	---	--

	<p>възможностите за учене през целия живот съгласно Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето (2021-2030 г.).</p>	
Италия	<p>Образование и грижи в ранна детска възраст (ЕСЕС) Образованието и грижите в ранна детска възраст (ЕСЕС) в Италия е разделено на два етапа:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 0-3 години: Предоставя се в детски ясли (nidi d'infanzia), организирани от общини или частни лица. ● 3-6 години: Предлага се в предучилищни училища (scuole dell'infanzia), които са безплатни и се управляват от общини или частни субекти съгласно насоките на Министерството на образованието. <p>Задължително образование Задължителното образование в Италия обхваща 10 години от 6 до 16 години:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Основно образование: 5 години в началните училища (scuole primarie) за възраст от 6 до 11 години. ● Прогимназиално образование: 3 години в гимназии от първо ниво (scuole secondarie di I grado) за възраст от 11 до 14 години. ● Горно средно образование (първите 2 години): Може да се посещава и в курсове за професионално образование и обучение (IeFP), организирани от региони. <p>Втори цикъл на обучение Гимназиално образование (Istruzione Secondaria di II Grado)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Продължителност: 5 години за възраст от 14 до 19 години. ● Обща пътека: Предлага се в licei (общообразователни училища), подготвящи за висше образование и пазара на труда. ● Техническо образование: Предоставя се в технически институти (istituti tecnici), наблюдаващи на научното и технологичното образование. 	<p>https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/organisation-education-system-and-its-structure</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ● Професионално образование: Предлага се в професионални институти (istituti professionali), фокусирани върху технически и професионални умения в услугите, индустрията и занаятите. Регионално професионално образование и обучение (leFP) Организиран в три и четиригодишни курсове от акредитирани местни агенции или професионални гимназии: <ul style="list-style-type: none"> ● Цел: Набляга на практическото обучение чрез лаборатории и трудов опит, за да се улесни навлизането на пазара на труда. ● Квалификация: Води до професионални квалификации, улесняващи по-нататъшно образование или пряка заетост. Следсредно не-висше образование Два основни вида курсове, организирани на регионално ниво: <ul style="list-style-type: none"> ● leFP курсове: Кратки курсове (400-800 часа) за тези с квалификации от професионално образование или гимназиални професионални училища. ● Курсове на IFTS: Висше техническо образование и курсове за обучение, насочени към професионални специализации след средното ниво. Висше образование Висшето образование се предлага в: <ul style="list-style-type: none"> ● Университети и еквивалентни институции: предлагачи бакалавърски, магистърски и докторски степени в рамките на Болонския процес. ● Висше образование за изящни изкуства, музика и танци (Afam): Институти, предлагачи специализирано художествено образование. ● Висши технологични институти (ITS): Високоспециализирани технически училища, предлагачи квалификации от ниво 5 и 6 съгласно Европейската квалификационна рамка (EQF). Образование за възрастни Официалното образование за възрастни (IDA) включва: 	
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> ● Курсове: Предлагат се в провинциалните центрове за училищно образование за възрастни (CPIA) и гимназиалните училища. ● Нива: Курсове от първо ниво за получаване на квалификации ISCED 1 и ISCED 2, курсове от второ ниво за сертификати за завършено средно образование, ограмотяване и курсове по италиански език за възрастни чужденци. ● Достъпност: Безплатно за участници на 16 и повече години, финансирано публично. <p>Домашно образование</p> <p>Образование и грижи в ранна детска възраст (ЕСЕС)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Домашно обучение: Прието за деца под три години като алтернатива на обучението в центъра. <p>Задължително образование</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Домашно образование (Istruzione Parentale): Позволено през основното, прогимназиалното и първите две години на гимназиалното образование до 16-годишна възраст. ● Регламент: Урежда се от централното законодателство, изискващо сертифициране на технически умения и годишно съобщаване на най-близкия директор на училище. 	
Турция	<p>Предучилищно образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Възрастови групи: Деца на възраст 36-68 месеца участват в предучилищно образование. ● Записване: Деца на възраст 57-68 месеца се записват в детска градина, ясла и практикум. По-малки деца (36-56 месеца) също могат да се запишат в зависимост от наличността. ● Цели: Има за цел да насърчи физическото, умственото и емоционалното развитие, да възпита добри навици и да подготви децата за основно образование. ● Настройки: Предлага се в детски градини и класове за кандидатстване във формални и неофициални образователни институции. ● Приоритетно записване: Децата на възраст 69-71 месеца, чието записване в основно 	https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/turkiye/organisation-education-system-and-its-structure

	<p>училище е отложено, имат предимство в предучилищните заведения.</p> <p>Начално и средно образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Задължително образование: Започва на 6-годишна възраст (завършване на 69 месеца). ● Структура: четиригодишно основно образование, последвано от средно образование, с различни видове училища, включително общообразователни, професионални, технически и религиозни училища (Imam Hatip). ● Прием: Влизането в институции за средно образование изисква завършване на основно образование или средно образование Имам Хатип. ● Специално образование: Предоставя възможности за приобщаващо образование чрез интегриране, класове за специално образование и специализирани училища за увреждания като слух, зрение, физически увреждания, интелектуални увреждания и аутизъм. <p>Висше образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Достъп: Отворен за всички, които отговарят на академични квалификации, независимо от възраст, раса, пол или етническа принадлежност. ● Институции: Включва университети, институти за високи технологии, професионални колежи, полицейски и военни академии. ● Програми: Предлага бакалавърска (бакалавърска), магистърска (магистърска) и докторска степен. ● Начини на обучение: налични са опции за редовно, задочно, вечерно и дистанционно обучение. ● Специална подкрепа: Комисията за студенти с увреждания осигурява достъпност и услуги за подкрепа на студенти с увреждания, включително академично настаняване, стипендии и физически адаптации. <p>Образование за възрастни:</p>	
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> ● Цели: Предоставя възможности за учене през целия живот, ограмотяване, подобряване на уменията и професионално развитие. ● Програми: Провеждат се чрез центрове за обучение на възрастни, средни и гимназии с отворено образование, центрове за професионално образование и инициативи за неформално образование. ● Продължаващо образование: Учене през целия живот, насърчавано чрез центрове за продължаващо обучение в университети, предлагащи курсове, семинари, професионално обучение и програми за личностно развитие. 	
Испания	<p>Образование в ранна детска възраст Образованието в ранна детска възраст в Испания не е задължително и е организирано в два цикъла:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Първи цикъл: Възраст 0-2 години. 2. Втори цикъл: Възраст 3-5 години, който е безплатен. <p>Начално образование Началното образование е първото задължително ниво на образователната система в Испания:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Възрастова група: Обикновено обхваща възраст от 6 до 11 години. ● Продължителност: Обхваща шест академични години. ● Диагностична оценка: През четвъртата година се провежда диагностична оценка на придобитите умения (LOE, изменена от LOMLOE). <p>Задължително средно образование (ESO) Задължителното средно образование (ESO) е задължителен етап:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Възрастов диапазон: От 12 до 15 години. ● Продължителност: четири академични години. ● Сертифициране: Независимо дали са издържали или не са издържали, студентите получават официален сертификат, описващ подробно продължителността на тяхното обучение и нивото на придобиване на умения. <p>Основно професионално обучение</p>	https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/spain/organisation-education-system-and-its-structure

	<p>Основното професионално обучение е достъпно за ученици на възраст от 15 до 17 години, които са изпълнили определени изисквания на ESO:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Сертифициране: Завършилите получават дипломи за основен техник и задължително средно образование. <p>Бачилерато Bachillerato е двугодишна програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Възрастова група: Обикновено се изследват между 16 и 17 години. ● Цел: Подготвя студентите за курсове за висше образование след завършване. <p>Междинно професионално обучение</p> <p>Междинните цикли на професионално обучение изискват или:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Сертифициране: диплома за завършено задължително средно образование, или ● Алтернативно влизане: Преминаване на специфичен курс на обучение или приеман изпит. <p>Разширено професионално обучение Допустимостта за напреднало професионално обучение изисква:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Сертификация: диплома за бакалавърска степен или еквивалент. ● Изисквания за влизане: Преминаване на специфичен курс на обучение, приеман изпит или притежаване на сертификат за техник за напреднало професионално обучение или университетска степен. <p>Университетско образование Университетското образование в Испания се придържа към Европейското пространство за висше образование (EHEA):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Цикли: бакалавърска степен (240 ECTS кредита), магистърска степен (60, 90 или 120 кредита) и докторска степен. ● Прием: Изисква полагане на приеман изпит за университет след завършване на бакалавърска степен. 	
--	---	--

	<p>Специализирано образование</p> <p>Специализираното обучение включва:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Артистично образование: вариращо от начално до напреднало ниво по музика, танци, драма, консервация и дизайн. ● Спортно образование: Структурирано в средно и напреднало ниво. ● Езиково обучение: Разделено на основно, средно и напреднало ниво в съответствие със стандартите на CEFR. <p>Права и задължения</p> <p>Студентите и семействата в Испания имат специфични права и задължения съгласно образователните закони:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Права на учениците: Включете изчерпателни инструкции, зачитане на идентичността, академично признание и защита срещу тормоз. ● Задължения на ученика: Наблегнете на усилията, участието в училищните дейности, спазването на правилата и отговорното използване на училищните съоръжения. ● Семейни права: Включват избор на образователни институции, осигуряване на морално възпитание и участие в образователни процеси. ● Семейни задължения: Обхващат подпомагане на образованието на техните деца, зачитане на училищните правила и насърчаване на уважението към общността. <p>Образователни институции</p> <p>Институциите, предоставящи образование в Испания, включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Типове собственост: публични, частни и публично финансирани частни училища. ● Типове институции: Включете основни училища, средни учебни заведения, центрове за професионално обучение, центрове за обучение 	
--	--	--

	<p>на възрастни и специализирани образователни институции като консерватории и спортни училища.</p> <p>Домашно образование</p> <p>Домашното образование обикновено не е разрешено за редовно задължително образование в Испания, но е разрешено при изключителни обстоятелства, като например продължително заболяване. Програмите за болнично обучение и домашно обучение се грижат за такива ситуации.</p>	
<p>Португалия</p>	<p>Предучилищно образование</p> <p>Предучилищното образование е по избор и е предназначено за деца на възраст от три до шест години.</p> <p>Основно образование</p> <p>Основното образование в Португалия се състои от три последователни цикъла:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Първи цикъл <ul style="list-style-type: none"> ○ Продължителност: четири години ○ Очаквано присъствие: Възраст от шест до девет години 2. Втори цикъл <ul style="list-style-type: none"> ○ Продължителност: Две години ○ Очаквано присъствие: Възраст от десет до единадесет години ○ Съответства на: ISCED 1 (Начално образование) 3. Трети цикъл <ul style="list-style-type: none"> ○ Продължителност: Три години ○ Очаквано присъствие: Възраст от 12 до 14 години ○ Съответства на: ISCED 2 (прогимназиално образование) <p>Горно средно образование</p> <p>Гимназиалното образование в Португалия е тригодишен цикъл:</p>	<p>https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/portugal/organisation-education-system-and-its-structure</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ● Продължителност: Три години ● Очаквано присъствие: Възраст от 15 до 17 години ● Отговаря на: ISCED 3 ● Предлагани курсове: <ul style="list-style-type: none"> ○ Научно-хуманитарни курсове ○ Професионални курсове ○ Специализирани художествени курсове ○ Курсове по собствена учебна програма ○ Курсове за чиракуване <p>Следсредно невисше образование (ISCED 4)</p> <p>Програми за след средно невисше образование.</p> <p>Висше образование с кратък цикъл (ISCED 5)</p> <p>Програми за висше образование с кратък цикъл.</p> <p>Висше образование</p> <p>Висшето образование в Португалия следва принципите на Болонския процес:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ISCED 6: Licenciatura (бакалавърска степен или еквивалент) ● ISCED 7: Магистърска степен (магистърска или еквивалентна) ● ISCED 8: Докторски програми (докторска степен или еквивалент) <p>Домашно образование</p> <p>Португалия предоставя възможности за домашно образование съгласно специфични правни рамки:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Индивидуално обучение: За ученици, обхванати от задължително образование, желаещи да следват португалската учебна програма. ● Домашно обучение: Позволява на семействата да поемат по-голяма отговорност за образованието на децата си извън традиционните училищни условия. 	
--	---	--

	<p>Правна рамка и разпоредби Указ-закон № 70/2021 и свързаните с него наредби определят правилата за индивидуално обучение и домашно обучение:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Записване и присъствие: Процедури и изисквания. ● Надзор и мониторинг: Процес за осигуряване на образователни стандарти. ● Оценяване и сертифициране: Осигурява съответствие с Изходния профил на учениците, напускащи задължителното образование. 	
--	---	--

Разбиране на училищната програма

Учебната програма е списък от дейности, свързани с проектирането, организацията и планирането на образователно или обучително действие, включващо определяне на учебни цели, съдържание, методи (включително оценяване) и материали. Той също така включва мерки за обучение на учители и обучители. Този всеобхватен подход гарантира, че образователните инициативи са добре подготвени и съобразени с образователните политики и обществените нужди, допринасяйки за ефективни учебни резултати за учениците, като същевременно се обръща внимание на по-широки икономически, политически, социални и културни съображения. Този процес е от съществено значение за превръщането на образователните цели в стратегии за практическо прилагане, които подкрепят както индивидуалното обучение, така и целите за обществено развитие (CEDEFOP, 2014; Stabback, 2016)

Разработването на учебната програма включва няколко ключови стъпки:

- Оценка на нуждите от образование и обучение.
- Определяне на учебни цели и резултати, избор на теми, съдържание, материали и ресурси за програми и дейности.
- Определяне на продължителността, нивото, вида на обучение (независимо дали в училище или на работа) и изискванията за влизане.
- Установяване на методи и подходи, включително оценка на обучаемите, валидиране на резултатите от обучението и оценка на програмата.

Държава	Ключови моменти	Ресурси
---------	-----------------	---------

<p>Гърция</p>	<p>Учебна програма за начално образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разработено от Института за образователна политика (IEP). • Прилага се в цялата страна. • Въз основа на кръстосаната тематична рамка на учебната програма за задължително образование (DEPPS). <p>Подход на преподаване:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Насърчава балансираното разпределение и взаимосвързаността на учебния материал. • Включва „Работилници за умения, гъвкава зона за интердисциплинарни и творчески дейности“. <p>Пилотни програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Провежда се в образцови и експериментални училища (2021-2023 г.). • Пълно прилагане във всички училища от учебната 2023-2024 г. <p>Цифрови ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Създаване на Регистър на учебниците и дигитална библиотека с учебници. • Позволява на учителите да избират от множество одобрени учебници. <p>Поддържаща структура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Преход от образователни координатори към образователни консултанти. • Сътрудничество с интердисциплинарни центрове за оценка, консултиране и подкрепа (KEDASY), образователни центрове за околна среда и устойчиво развитие (KEPEA) и регионални съвети на надзорните органи (ESL). <p>Предучилищна учебна програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Управлява се от рамката на кръстосаната учебна програма и националната учебна програма. • Фокусира се върху език, математика, изследване на околната среда, създаване и изразяване и ИКТ. • Включва „Работилници за умения“ за подобряване на меки умения, житейски умения и технологични умения. • Английският е въведен в учебната програма за два часа седмично. 	<p>https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/teaching-and-learning-primary-education</p>
---------------	--	--

	<p>Целодневна предучилищна програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Основна задължителна програма: 8:30 до 13:00 часа. ● Целодневна програма по избор: от 13:00 до 16:00 ч., с класове за ранно пристигане при необходимост. <p>Предмети в началното училище:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Религиозно образование ● Език ● Математика ● История ● Проучване на околната среда ● География ● Естествени науки ● Гражданско образование ● Обучение по изкуства (визуални изкуства, музика, драма) ● Физическо възпитание ● английски ● Втори чужд език ● Лаборатории за умения ● ИКТ 	
<p>България</p>	<p>Компоненти на учебната програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Наименования на задължителни, избираеми и свободно избираеми предмети. ● Разпределение на предметите по класове. ● Годишни и седмични часове за всеки предмет. ● Разписание за учебната година. ● Описание на организацията на обучението в училищата. <p>Образователни и културни области:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Български език и литература ● Чужди езици ● Математика ● Информатика и информационни технологии ● Социални науки, гражданско образование и религия ● Природни науки и екология ● Домашна икономика и техника ● Физическо възпитание и спорт 	<p>https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/bulgaria/teaching-and-learning-single-structure-education</p>

	<p>Раздел А:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Посочва задължителни учебни часове и предмети. ● Осигурява достигане на общообразователния минимум. ● Часовете са задължителни за всички училища. <p>Раздел В:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Посочва общия брой часове за незадължителни предмети от основната учебна програма. ● Подобрява общообразователния минимум въз основа на интересите и способностите на учениците. ● Към задължителните се добавят незадължителни часове. <p>Раздел С:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Предлага допълнителни часове за обучение въз основа на избора на учениците. ● Включва както задължителни предмети, така и други изследвания и дейности. <p>Училищен учебен план:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Училищата решават плана на учебната програма. ● Посочете факултативни и свободно избираеми предмети. ● Разпределете учебните часове за образователния етап. <p>Академични изследвания:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Учебни програми по предмет и клас. ● Цели и очаквани резултати за всеки предмет. ● Учебно съдържание, включително теми, концепции, контекст, дейности и междудисциплинарни връзки. ● Методи и форми на оценяване. ● Насоки за методи на преподаване, подходящи за предмета и възрастта на ученика. <p>Развитие на уменията:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Езикова грамотност ● Основни математически познания ● Компютърни умения ● Комуникативни умения ● Критично мислене и решаване на проблеми ● Умения за учене 	
--	---	--

	<p>Ръководни принципи:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Намалване на обема на информацията и академичния стил. ● Подходящо за възрастта и практично съдържание. ● Нови учебници за насърчаване на мисленето и преживяването, а не наизустяването. <p>Учебна програма за начален и прогимназиален етап:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Нови рамкови учебни програми, въведени постепенно от 2021/2022 до 2023/2024 за различните класове. 	
Италия	<p>Основни документи:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Насоките предоставят рамка за училищата, за да определят своята учебна програма. ● Насоките описват общи и специфични учебни цели, задължителни предмети и графици. ● Училищата адаптират тези насоки, за да отговарят на техния контекст и ги включват в техния тригодишен план за предлагане на образование (PTOF). <p>Референтни документи на основно ниво:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Национални насоки за учебната програма за предучилищно и първи цикъл на образование (2012 г.). ● Национални насоки и нови сценарии (2018 г.). ● Насочени към хармонично и цялостно индивидуално развитие, зачитане на многообразието и включващо семействата. <p>Предмети и хорариум:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Задължителни предмети: италиански, история, география, математика, природни науки, технологии, музика, изкуства, английски език, гражданско образование, физическо възпитание, католическа религия/алтернативни дейности. ● Английски: Преподава се във всички класове, като се стреми към ниво А1 на CEFR до края на основното училище. Учителите се нуждаят от компетентност най-малко В2. ● Гражданско образование: въведено през 2020/2021 г., обхващащо италианската конституция, 	<p>https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/teaching-and-learning-primary-education</p>

	<p>устойчивото развитие и цифровото гражданство. Най-малко 33 часа годишно, интегрирани с други предмети.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Физическо възпитание: Преподава се от класни ръководители, с учители специалисти, въведени за 4 и 5 клас от 2022/2023 г., като се добавят два седмични часа. ● Католическа религия/алтернативни дейности: Задължителни за училищата, но незадължителни за учениците, с 66 часа/година. Регулирана от държавата и църквата учебна програма. <p>Гъвкавост на графика:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Минимални графици: 24, 27, 30 или 40 часа на седмица за 33-седмична учебна година. ● Пример: 27-часовата организация възлиза общо на 891 часа на година плюс допълнителни часове за двигателно обучение в 4 и 5 клас. ● Училищата имат гъвкавост при планирането на часове за преподаване, с изключение на определени предмети като гражданско образование, католическа религия и двигателно обучение. 	
Турция	<p>Централизираните учебни програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Изготвен от свързани звена или от Съвета по образование и одобрен от министъра. ● Преподава се на турски език за основно образование. ● Периодично се преглежда и актуализира, ако е необходимо. <p>Категории на курса:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Разделени на задължителни и избираеми дисциплини. ● Курсове и графици, организирани по ниво на клас. <p>Основно образование (основно и средно):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Седмични часове в началното училище: <ul style="list-style-type: none"> ○ 1-ва година: 26 часа задължителни курсове, 4 часа свободни дейности (общо 30 часа). ○ 2-ра и 3-та година: 28 часа задължителни курсове, 2 часа свободни дейности (общо 30 часа). ○ 4-та година: 30 часа задължителни курсове. ● Седмични часове в средното училище: <ul style="list-style-type: none"> ○ Общо 35 часа: 29 часа задължителни 	https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/turkiye/teaching-and-learning-single-structure-education

	<p>дисциплини и 6 часа избираеми дисциплини.</p> <p>Религиозни средни училища:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Седмични часове: <ul style="list-style-type: none"> ○ 5-ти, 6-ти и 7-ми клас: 36 часа задължителни курсове, 1 час избираеми курсове. ○ 8 клас: 34 часа задължителни дисциплини, 2 часа избираеми дисциплини. <p>Специално образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Седмични часове: <ul style="list-style-type: none"> ○ 30 часа основно образование. ○ 35 часа в средното училище. ● Специални образователни класове: <ul style="list-style-type: none"> ○ За ученици със зрителни, слухови, ортопедични увреждания и леки умствени увреждания. ○ Център за специални образователни практики за ученици с умерени/тежки умствени увреждания: 30 часа седмично. ○ Програми, съобразени със специфичните характеристики на учениците. <p>Справка:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● За подробни часове на класа вижте схемата от 23.12.2021 г., №49. 	
Испания	<p>Учебна програма за начално образование Преглед</p> <p>Министерството на образованието, професионалното обучение и спорта (MEFD) определя основните елементи на учебната програма след консултации с автономните общности. Това гарантира общо образование в цялата страна, като 50% от училищния график е посветен на тези минимални обучения в автономните общности с друг официален език и 60% в тези без.</p> <p>Ключови компоненти на учебната програма</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Цели ● Компетенции (ключови и специфични) ● Съдържание (основни познания) ● Педагогически методи (учебни ситуации) ● Критерии за оценка 	<p>https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/spain/teaching-and-learning-primary-education</p>

	<p>Ключови компетенции Ключовите компетентности са съществени постижения за учениците, които се справят с глобални и местни предизвикателства. Те включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Умения за езикова комуникация ● Многоезични умения ● Математически, научни, технологични и инженерни умения ● Дигитални умения ● Лични, социални умения и умения за учене ● Граждански умения ● Предприемачески умения ● Културно съзнание и умения за изразяване <p>Всяка компетентност има оперативни дескриптори, насочващи очакваните нива на представяне в края на основното образование.</p> <p>Цели на етапа Целите са постиженията, очаквани до края на основното образование, свързани с придобиването на ключови компетентности съгласно Кралски указ 157/2022. Те имат за цел да развият капацитет в:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ценности и правила за съвместно съществуване ● Индивидуални навици и навици за работа в екип ● Разрешаване на конфликти и предотвратяване на насилието ● Културно разбирателство и уважение към многообразието ● Езикови умения (испански и други официални езици) ● Чуждоезикова комуникационна компетентност ● Математическа компетентност ● Познания по природни и социални науки ● Технологична компетентност ● Артистично изразяване ● Информираност за здравето и хигиената ● Емпатия към животните ● Афективни умения ● Обучение по пътна безопасност <p>Области на обучение Учебната програма е организирана в няколко области:</p>	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ● Знания за природна, социална и културна среда (естествени и социални науки) ● Обучение по изкуства (пластично и визуално образование, музика и танци) ● Физическо възпитание ● Испански език и литература ● Регионален език и литература (ако е приложимо) ● Чужд език ● Математика <p>Обучението по граждански и етични ценности също е включено в някои курсове. Училищата могат да добавят втори чужд език, друг официален език или междупредметни области.</p> <p>Структура на учебната програма</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Специфични компетенции: Нива на ефективност за учебни дейности. ● Критерии за оценка: Очаквани нива на изпълнение. ● Основни знания: Основни знания, умения и нагласи. <p>Кралски указ 157/2022 очертава специфичните компетенции и критерии за оценка за всяка област, които са общи за всички цикли на основното образование.</p> <p>Роля на образователните администрации</p> <p>Образователните администратори установяват учебната програма за своите региони, включително езикови модели и възможно интегриране на чужди езици. Те гарантират:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Интегрирано развитие на компетенциите ● Интегриране на междупредметно съдържание ● Методически препоръки ● Периодичен преглед на учебната програма <p>Училищно участие</p> <p>Училищата адаптират учебната програма към нуждите на учениците и тяхната среда. Основните документи включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● План за развитие на училището ● Годишна обща програма ● Програми в класната стая ● Отчет в края на годината 	
--	--	--

	<p>Образователната общност чрез управленски и преподавателски органи участва в разработването на тези документи.</p> <p>Учебни часове</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Среден годишен брой учебни часове (2023): 792 часа. ● Процент на учебните часове по предмет: <ul style="list-style-type: none"> ○ Испански език и литература: 23% ○ Математика: 18% ○ Естествени науки: 7% ○ Втори език: 11% 	
<p>Португалия</p>	<p>Учебна програма, учебни предмети и хорариум в основното и гимназиалното образование</p> <p>Ръководни принципи</p> <p>Дизайнът на учебната програма за основно и гимназиално образование се ръководи от няколко принципа, като се фокусира върху гъвкавостта на учебната програма, училищната автономия и съответствие с изходния профил на учениците, напускащи задължителното образование (изходящ профил).</p> <p>Основните принципи включват:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Автономия и гъвкавост на учебната програма: <ul style="list-style-type: none"> ○ Училищата имат автономията да управляват учебната програма в рамките на основните учебни модели, като я обогатяват със знания, способности и нагласи, които помагат на учениците да придобият компетенции, очертани в Изходния профил. 2. Изход от профил: <ul style="list-style-type: none"> ○ Общ модел за всички училища, описващ принципи, визия, ценности и области на компетентност. Той ръководи разработването на учебни програми, преподаването и ученето и оценяването. 3. Основно обучение: <ul style="list-style-type: none"> ○ Общ набор от структурирани, основни и концептуално свързани знания, способности и нагласи за всеки предмет, степен или цикъл на образование. 	<p>https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/portugal/teaching-and-learning-single-structure-education</p>

	<p>4. Национална стратегия за гражданско образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Фокусира се върху развиването на компетентности за демокрация и граждански нагласи чрез интердисциплинарни подходи и студентски проекти. <p>5. Области на автономност на учебната програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Позволете на училищата да интегрират интердисциплинарна работа, подобрявайки сътрудничеството и координацията на учебните програми. <p>6. Основни учебни модели:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Включете компоненти на учебната програма, предметни области, предмети и време за преподаване, подпомагайки изпълнението на учебната програма чрез инструменти за планиране. <p>7. Избор на ученика в гимназиалното образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Учениците могат да приспособят своите образователни пътеки, като разменят или заменят предмети според наличните опции. <p>Учебна програма за основно образование Първи цикъл (1 до 4 клас)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Предмети: <ul style="list-style-type: none"> ○ португалски ○ Математика ○ Проучвания на околната среда ○ английски (3 и 4 клас) ○ Изкуства (визуални изкуства, драма, танци, музика) ○ Физическо възпитание ○ Подкрепа за обучение (фокусирана върху L1 и математика) ○ Допълнителна разпоредба (компоненти на учебната програма, специфични за училището) ○ Гражданство и развитие, ИКТ (междупредметни области) ○ Морално и религиозно образование (задължително предоставяне, незадължително присъствие) ● Седмичен график: <ul style="list-style-type: none"> ○ Общо: 25 часа ○ Ежедневни уроци: 3 до 4 урока (60 минути всеки) 	
--	---	--

	<p>○ Почивки: сутрин (30 минути), обяд (1 до 1,5 часа), следобед (30 минути за дейности за обогатяване)</p> <p>Втори цикъл (5 и 6 клас)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Предмети: <ul style="list-style-type: none"> ○ Езици и социални науки: португалски (L1), английски (L2), история и география на Португалия, гражданство и развитие ○ Математика и природни науки: Математика, Природни науки ○ Артистично и технологично образование: визуално образование, технологично образование, музикално образование, ИКТ ○ Физическо възпитание ○ Морално и религиозно образование (задължително предоставяне, незадължително присъствие) ○ Допълнителна разпоредба (незадължително присъствие) ○ Подкрепа за обучение ○ Допълнение за художествено образование (осигуряване по решение на училището) ● Седмичен график: <ul style="list-style-type: none"> ○ Общо: 22.30 часа (1350 минути) ○ Ежедневни уроци: 6 урока (по 45 минути) ○ Почивки: 10 до 20 минути между часовете <p>Трети цикъл (от 7 до 9 клас)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Предмети: <ul style="list-style-type: none"> ○ португалски (L1) ○ Чужди езици: английски (L2), L3 ○ Социални и хуманитарни науки: история, география, гражданство и развитие ○ Математика ○ Физически науки: естествени науки, физика/химия ○ Художествено и технологично образование: визуално образование, допълнение към художественото образование, ИКТ ○ Физическо възпитание ○ Морално и религиозно образование (задължително предоставяне, незадължително присъствие) 	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Допълнителна разпоредба (незадължително присъствие) ● Седмичен график: ○ Общо: 22.30 часа (1500 минути) ○ Ежедневни уроци: 7 урока (по 45 минути) ○ Почивки: 10 до 20 минути между часовете <p>Специализирани художествени курсове</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Първи цикъл: ○ Фокус: Начинаещо ниво по танци и музика ○ Модели: Интегрирани, Артикулирани, Допълнителни (само музика) ● Втори и трети цикъл: ○ Предметите включват езици, социални науки, математика, природни науки, изкуство и дизайн, физическо възпитание и специализирано художествено образование. ○ Седмичните часове варират между 24.75 до 27.50 часа (1485 до 1710 минути). <p>Курсове за образование и обучение (CEF)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Структура: ○ Социокултурно обучение: Общи предмети за лична, социална и културна идентичност. ○ Научно обучение: Научни знания по предмет. ○ Технологично обучение: Краткосрочно обучение за технически умения. ○ Практическо обучение: Практически опит в компании или организации. ● Продължителност: Две години, включени в Националния каталог на квалификациите. ● Области: Различни области, включително индустрия, технологии, услуги, търговия, транспорт, селско стопанство и околна среда. <p>Внедряване и мониторинг</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Законодателство: Указ-закон № 55/2018, въведен след пилотна програма през 2017/2018 г., позволяваща автономна, гъвкава и иновативна педагогическа и учебна работа във всички училища. ● Мониторинг: Националният координационен екип, подпомаган от регионални екипи, осигурява прилагането и спазването на новото законодателство. 	
--	--	--

5.2. Практически съвети

1. Посещавайте родителски срещи:

- Редовно посещавайте насрочени родителски срещи, за да получите представа за учебната програма, методите на преподаване и напредъка на вашето дете.

2. Прегледайте училищните материали:

- Прочетете внимателно ръководствата за учебната програма, наръчниците и всички материали, предоставени от училището. Тези документи често съдържат подробна информация за това какво се преподава и очаква на всяко ниво на клас.

3. Посетете уебсайта на училището:

- Разгледайте уебсайта на училището, за да намерите очертавания на учебната програма, академични календари, бюлетини и актуализации. Много училища предоставят подробни учебни планове и образователни ресурси онлайн.

4. Общувайте с учители:

- Установете отворени линии за комуникация с учителите на вашето дете. Не се колебайте да задавате въпроси относно учебната програма, методите на преподаване и как можете да подпомогнете ученето у дома.

5. Присъединете се към родителски асоциации:

- Включете се в асоциация родител-учител или подобни групи. Тези асоциации често предоставят ценна информация за училищните политики, промените в учебните програми и образователните програми.

6. Посещавайте учебни вечери/отворени къщи:

- Участвайте в учебни вечери или събития на отворени врати, организирани от училището. Тези събития са предназначени да информират родителите за учебната програма, дейностите в класната стая и учебните цели.

7. Прегледайте домашните и задачите:

- Проверявайте редовно домашните и задачите на вашето дете. Това може да даде представа какво учат и колко добре схващат материала.
- 8. Наблюдавайте отчетите за напредъка:
  - Обърнете внимание на отчетите за напредъка и отчетните карти. Тези документи предоставят обратна информация за академичните постижения на вашето дете и областите, в които то може да се нуждае от допълнителна подкрепа.

9. Участвайте в работни срещи и семинари:

- Посещавайте семинари, семинари или информационни сесии, предлагани от училището. Тези сесии често обхващат теми като актуализации на учебните програми, нови стратегии за преподаване и как родителите могат да подкрепят образованието на децата си.

10. Разгледайте образователни ресурси:

- Използвайте образователни ресурси, препоръчани от училището, като учебници, онлайн платформи и допълнителни материали. Тези ресурси могат да ви помогнат да разберете по-добре какво учи вашето дете.
11. **Разберете методите за оценка:**
    - Научете за различните методи за оценяване, използвани от училището. Знаейки как се оценява вашето дете, можете да разберете силните му страни и областите за подобрение.
  12. **Доброволец в училище:**
    - Доброволчеството на училищни събития или в класната стая може да ви даде поглед от първа ръка как работи училището и каква е учебната среда.
  13. **Обсъдете с други родители:**
    - Говорете с други родители, за да споделите опит и да съберете информация за учебната програма и политиките на училището. Работата в мрежа с други родители може да предостави допълнителни перспективи и прозрения.
  14. **Срещнете се с училищните администратори:**
    - Насрочете срещи с училищни администратори, като например директор или координатор на учебната програма, за да обсъдите всякакви конкретни въпроси или притеснения, които може да имате относно учебната програма.
  15. **Бъдете информирани за образователните политики:**
    - Бъдете в крак с местните и национални образователни политики, които могат да повлияят на учебната програма. Разбирането на тези политики може да ви помогне да разберете по-широкия контекст на образованието на вашето дете.
Като се ангажират активно с училището и използват тези съвети, родителите могат да придобият задълбочено разбиране за училищната учебна програма и как функционира образователната система, като в крайна сметка подкрепят академичния успех на детето си.

6. Училищно управление и споделено вземане на решения

Инициативите за училищно управление (SBM), които имат за цел да децентрализират властта и властта за вземане на решения относно училището от централен субект към различни участници, включително учители и родители, привличат все по-голямо внимание през последните десетилетия. Проучванията показват, че ефективното му прилагане води до ползи като повишено чувство за собственост сред местните участници и повишена удовлетвореност на клиентите във връзка с училищните услуги. Разделението на правомощията за вземане на решения може да приеме много форми в зависимост от нивото, на което се прехвърлят правомощията и на кого се прехвърлят. Независимо от неговата характеристика, ние подчертаваме важността на тези участници, включително родителите, да участват в курсове за обучение с цел развиване на уменията, които са им необходими за изпълнение на тези нови отговорности. Тази глава също така представя практически съвети за родителите, които помагат да се илюстрира как те могат да участват в този тип родителско участие и ефективно да се ангажират в образованието на децата си.

6.1. Теоретични концепции

Базираното в училище управление (SBM) може да се дефинира като **„децентрализация на властта от централните или щатските правителства към училищното ниво“** (Carr-Hill, 2017: 5). Докато произходът му датира от Канада, Нова Зеландия, Обединеното кралство и Австралия, той се прилага все повече в развиващите се страни, тъй като те търсят стратегии за **преместване на вземането на решения, ресурсите и отговорностите за образованието далеч от централизираните власти и „по-близо до действие“** (Caldwell, 2005). Чрез прехвърляне на правомощията за вземане на решения по отношение на училищните операции от централното правителство към местните заинтересовани страни, SBM позволява **по-добро отразяване на местните приоритети и подобрява академичните постижения на учениците** (ЮНЕСКО, 2017 г.). Друго предимство на това изместване на властта към местните заинтересовани страни, които знаят повече за образователната система в техния контекст, е **повишената удовлетвореност на клиентите** (Barrera-Osorio et al., 2009).

Повечето проекти, базирани на SBM, работят чрез нещо подобно на училищен комитет, който също може да се нарече училищен съвет или училищен управителен комитет, и който може да изпълнява една или повече училищни задачи, като мониторинг на представянето както на учители, така и на ученици, осигуряване на материали, определяне на учебни програми и планове на

курсове; изборът на книги, наемането и освобождаването на учители и понякога определянето на техните заплати; изграждането на училищния управленски екип; определянето на училищните бюджети и разпределението на ресурсите; проверката на финансовите отчети и други (Carr-Hill, 2017 & UNESCO, 2017).

На практика има преместване на отговорността от централен орган, както беше споменато по-горе, към комбинация от участници, включително учители, директори, родители и други членове на общността (Carr-Hill, 2017). Правейки това, проектите на SBM имат потенциала **да повишат мотивацията на директорите и учителите и да им дадат по-голямо чувство за собственост по отношение на училището**. Местната общност също е поканена да се включи повече, като взема решения относно тяхното местно училище (Barrera-Osorio et al., 2009). За да научат повече за казусите и въздействието на инициативите за SBM в различни контексти, предлагаме на читателите да се консултират с документа на ЮНЕСКО „Отговорност в образованието: изпълнение на нашите ангажименти“ (2017), включен като допълнителен ресурс към тази глава.

Инициативите на SBM също така **позволяват по-голямо участие на родителите, тъй като създават възможности за тях да участват доброволно в дейностите на училищния комитет**. В този смисъл родителите могат да поемат отговорности, които включват оценка на обучението на учениците за финансово управление. В някои инициативи родителите поемат по-практическа роля в администрацията на училището, като действат като пазители на получените пари и проверяват договорите и покупките, които училището прави. Може също да е необходимо училищните съвети да създадат план за подобряване на училището (Barrera-Osorio et al., 2009).

Децентрализацията на правомощията за вземане на решения не е единен процес, тъй като фактори като по-широката национална политика и специфичния местен контекст могат да оформят неговото развитие. Освен това се твърди, че степента на предоставена автономия и лицата, на които е предоставена властта за вземане на решения, са двата основни аспекта на трансфера на вземане на решения (Carr-Hill, 2017). Въз основа на тези разлики са представени **4 основни типа управление, базирано в училище** (Demas & Arcia, 2015 & Barrera-Osorio et al, 2009):

<p>Административен контрол: Правомощията са предоставени на директора на училището. Целта е да се повиши отчетността на училището спрямо централната власт. Предимствата на този тип включват по-голяма ефективност на разходите за персонал и учебна програма и по-голяма отговорност на един човек пред централния орган.</p>	<p>Контрол от общността: Родителите или общността имат основната власт за вземане на решения. Този тип модел на SBM предполага, че нуждите на родителите получават по-голяма отзивчивост от директорите и учителите и че местните нужди са отразени в учебната програма.</p>
<p>Професионален контрол: Основната власт за вземане на решения се държи от учителите. Целта е да се даде възможност на учителите да използват знанията си по отношение на нуждите на училището на ниво класна стая и учениците по положителен начин. Този тип може да повиши мотивацията на учителите и да доведе до по-ефективно и ефективно преподаване.</p>	<p>Балансиран контрол: Директорът, учителите и родителите споделят правомощията за вземане на решения. Този тип има за цел да увеличи отчетността на училището пред родителите и да подобри училищното управление чрез по-добро използване на знанията на учителите по отношение на училището.</p>

Важно е да се изясни, че вместо да бъде статичен и фиксиран набор от процедури, SBM е **„континуум от дейности и политики, въведени във времето и с контекстуална чувствителност за подобряване на функционирането на училищата, което позволява на родителите и учителите да се съсредоточат върху подобренията в ученето“** (Demas & Arcia, 2015: 4). Освен това инициативите за SBM често се изпълняват не само чрез един, но и чрез комбинация от четирите типа, представени по-горе (пак там).

Briggs & Wohlstetter (2003) заявяват, че разпределението на властта е един от осемте ключови елемента на успешните SBM училища. Данните, анализирани от авторите, показват, че в училищата, където прилагането на SBM се счита за ефективно и положително, властта е разпределена извън само училищната комисия или директора, но също и между други заинтересовани страни. На практика те създадоха мрежи, работни екипи и както постоянни, така и ad hoc комисии, за да разпределят властта между отделните лица по креативен начин. Нещо повече, **„успешните SBM училища разпръскват властта широко в училищната организация чрез създаване на мрежи от екипи за вземане на решения“** (Briggs & Wohlstetter, 2003: 359).

Участието на родителите е ключът към успеха на модела SBM. Проучванията показват, че от една страна има **положителна връзка между участието на**

родителите в училищните дейности, например чрез споделяне на опит за конкретни задачи, и ангажираността за подобряване на училището. В същото време, в случаите, в които участието на родителите беше силно ограничено, като те имаха малко влияние при вземането на решения, имаше липса на ангажираност към решенията, взети от малцината, които наистина участваха (Briggs & Wohlstetter, 2003).

За да бъде успешна децентрализацията на властта и правомощията за вземане на решения чрез програмите за SBM, е важно **да се осигури обучение** не само на училищния персонал, но и на членовете на общността и родителите. Това ще подпомогне развитието на уменията, които са им необходими, **за да изпълняват новите си отговорности, които включват умения за процеса** (напр. разрешаване на конфликти и изграждане на екип) и организационни умения (напр. управление) (Световна банка, 2007 г.). Освен това, наред с проектирането и прилагането на курсове за обучение, жизненоважно е тези участници, включително родителите, да се ангажират **ефективно в учебни инициативи**, които имат за цел да повишат капацитета им да отговарят на различни училищни предизвикателства и да повишат своите компетенции, за да подкрепят децата си в техните академична пътека.

6.2. Практически съвети

Има различни начини, чрез които родителите могат да участват в дейности, свързани с вземането на решения, включително (Epstein, 2009):

- **Участие в асоциации или организации на родители-учители**, или в училищни комитети, консултативни съвети или друг тип организации, които подкрепят лидерството и участието на родителите;
- **Създаване на независими групи** за насърчаване на застъпничество и лобиране за необходимите реформи и подобряване на училището;
- **Работа чрез съвети и комисии** на областно ниво за насърчаване на участието не само на семействата, но и на общността;
- **Активно участие в училищни или местни избори** за избиране на училищни представители, например чрез споделяне на подходяща информация;
- **Внедряване на семейни мрежи** за свързване на представители на родителите.

Участието на родителите във вземането на решения носи **различни ползи за** (Epstein, 2009):

- **Учениците:** тъй като им позволява да осъзнаят, че правата им са защитени и засилва осъзнаването на представителството на семейството в решенията на училището, например;
- **Учителите:** като им предоставят перспектива за равен статут на представители на семейството на ръководни позиции и в училищните комисии, например;
- **Родители:** като засилват чувството си за собственост на училището, като им дадат шанс да споделят своя принос в решенията, които оказват влияние върху образованието на детето им, и като им позволят да споделят опит с други семейства, например.

Както бе споменато в предишния раздел, за да бъдат успешни училищното управление и други инициативи, които насърчават по-голямо разпределение на властта за вземане на решения между различни участници, всички участници трябва да се включат в курсове за обучение, които да ги способстват да изпълняват новите си роли и ефективно да отговори на настоящите училищни предизвикателства.

7. Заключение

Въпреки че образователните институции играят важна роля в живота на детето, съдбата на детето зависи от участието и ентузиазма на родителите в тяхното образование. Детето е най-познато на семейството. Подкрепата на семейството повишава академичния успех и намалява процента на отпадане от училище. Има много подходи за включване на родителите в образованието на техните деца. Този наръчник предлага на семействата както теоретични знания, така и полезни предложения за подобряване на връзката между дома и училището.

Главата „Застъпничество за деца“ подчертава ефективната комуникация с преподаватели и администратори, разглежда правни въпроси и се концентрира върху правата на детето чрез теоретични идеи и полезни предложения.

Главата „Изграждане на връзка с детето“ показва значението на връзката, която съществува между дома на детето и училището, демонстрира

предимствата на тази връзка и дава съвети как да бъдем по-добри родители.

Главата „Комуникация и сътрудничество с учителя“ подчертава значението на комуникацията и сътрудничеството между семейството и училището, изброява предимствата и говори за начините за насърчаването им.

Главата „Разбиране на училищната програма и как работи училището“ разглежда учебните програми и образователните системи на Гърция, България, Италия, Турция, Испания и Португалия, като предоставя информация за това как всяка система подготвя учениците за колеж и кариерни курсове.

Главата за Училищно управление и споделено вземане на решения подчертава стойността на децентрализираното вземане на решения с участие и предлага полезни съвети на родителите как да участват в този вид родителско участие и успешно да се потопят в образованието на децата си.

В заключение, този наръчник относно застъпничеството за деца, съществуването на връзката с детето, сътрудничеството между семейството и училището, образователните системи и училищните учебни програми и децентрализираното управление и вземането на решения е изготвен в сътрудничество със Софийски университет, Athens Lifelong Learning Institute, Approximar, Growth Coop, Prism и Ege University. Надяваме се, че ще насочи всички педагози и родители, които се нуждаят от насоки по този въпрос.

8. Използвана литература

Balboni, G., & Pedrabissi, L. (2000). Attitudes of Italian teachers and parents toward school inclusion of students with disability. *European Journal of Special Needs Education, 15*(2), 197-209.

Barnard, W. M. (2004). Parent involvement in elementary school and educational attainment. *Children and Youth Services Review, 26*(1), 39–62.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2003.11.002>

Barrera-Osorio, F., Fasih, T., Patrinos, H., Santibanez, L. & World Bank. (2009). Decentralized decision-making in schools : the theory and evidence on school-based management. [http://lst-iiep.iiep-unesco.org/cgi-bin/wwwi32.exe/\[in=epidoc1.in\]/?t2000=026704/\(100\)](http://lst-iiep.iiep-unesco.org/cgi-bin/wwwi32.exe/[in=epidoc1.in]/?t2000=026704/(100)).

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Harvard University Press.

Caldwell, B. J. (2005). *School-based management*. UNESCO IIEP & International Academy of Education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141025>

Carr-Hill, R. (2017). Accountability in education: Meeting our commitments - exploring the composition of school councils and its relationship to council effectiveness as an accountability tool. UNESCO – Global Education Monitoring Report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259567/PDF/259567eng.pdf.multi>

CEDEFOP. (2014). Terminology of European education and training policy. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4117>

CEDEFOP. (n.d.). Terminology of European education and training policy: Curriculum development. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-glossary/glossary/curriculumontwikkeling>

Christenson, S. L., & Reschly, A. L. (2009). *Handbook of school-family partnerships*. Routledge. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781135892593_A24933451/preview-9781135892593_A24933451.pdf

Demas, A. & Arcia, G. (2015). What Matters Most for School Autonomy and Accountability: A Framework Paper. SABER Number 9 - Working Paper Series. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/42c5e488-b8bd-5b1e-98a0-2c0fea7f99f6/content>

Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: preparing educators and improving schools*. Westview Press.

Epstein, J. L., Sanders, M. G., Salinas, K. C., Jansorn, N. R., Van Voorhis, F. L., Martin, C. S., Thomas, B. G., Greenfield, M. D., Hutchins, D. J., & Williams, K. J. (2009). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action* (3rd ed.). Corwin Press.

European Union Agency for Fundamental Rights. (2019). Children's Rights and the EU: The Legal Framework. Retrieved from FRA.europa.eu

Fernández-Balboa, J. M. (1998). The practice of critical pedagogy: critical self-reflection as praxis. *Teaching Education*, 9(2), 47-55.

European Commission, EACEA, Eurydice. (2022). The structure of the European education systems 2022/2023: schematic diagrams. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. National Center for Family & Community Connections with Schools.

Moneva, J. C., Villaro, M. R. A., & Malbas, M. H. (2020). Student Self-Esteem and Parental Involvement in Students' Academic Performances. *International Journal of Social Science Research*, 8(2), 238-247. doi: 10.5296/ijssr.v8i2.17219

National Dropout Prevention Center. (2013). *15 Effective Strategies for Dropout Prevention*. Clemson, SC: National Dropout Prevention Center at Clemson University.

ParentPowered. (2024). Culturally responsive family engagement: A path to partnership. Retrieved from <https://parentpowered.com/blog/education-equity/culturally-responsive-family-engagement>

Pomerantz, E. M., Kim, E. M., & Cheung, C. S. (2012). *Parents' Involvement in Children's Learning*. In A. C. Huston & M. N. Ripke (Eds.), *Developmental Contexts in Middle Childhood: Bridges to Adolescence and Adulthood* .. Cambridge University Press.

Reading Rockets. (n.d.). *Building Parent-Teacher Relationships*. Retrieved from <https://www.readingrockets.org/topics/parent-engagement/articles/building-parent-teacher-relationships>

Schmuck, J. (2011). Parental influence on adolescent's academic performance. *The Journal of Undergraduate Research*, 9, Article 11. <https://openprairie.sdstate.edu/jur/vol9/iss1/11>

Siegel, L. (2002). *The Complete IEP Guide: How to Advocate for Your Special Ed Child*. Nolo.

The Annie E. Casey Foundation. (2023). *Parental Involvement Is Key to Student Success, Research Shows*. Retrieved from <https://www.aecf.org/blog/parental-involvement-is-key-to-student-success-research-shows>

UNESCO. (2017). *Accountability in education – Meeting our Commitments*. UNESCO – Global Education Monitoring Report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259338>

Wright, P. W. D., & Wright, P. D. (2004). *Wrightslaw: from emotions to advocacy: the special education survival guide*. Harbor House Law Press, Inc.

SCHOOL + FAMILY ALLIANCE

Agreement number: 2022-1-BG01-KA220-SCH-000088314

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейският съюз, нито EACEA

